Antilliaans Dagblad Dinsdag 22 maart 2016

Joseph Hart: K

Een eiland op een kruispunt - Literatuur op een kruispu

Wie voor iedereen wil schrijven, wordt door niemand meer gelezen. In zijn prachtige, in meeslepende stijl geschreven 'Where I'm reading from' (2014) dat in 2015 in het Nederland vertaald werd als 'Waarom ik lees' houdt Tim Parks een warm pleidooi voor literatuur die st op de eigen omgeving betrokken is, literatuur waarin hij leven vindt dat volgens hem ontbre in die boeken die de laatste tijd vooral op een internationaal lezerspubliek mikken en daaro bang zijn lokale elementen te benoemen uit angst voor provinciaal en onvertaalbaar versletе te worden. Tim Parks schrijft in het hoofdstuk 'Kunst die thuisblijft' dat grondige kennis va het lokale zowel de schrijver als het publiek de mogelijkheid geeft 'om connecties, complica en mysteries intenser te ervaren'. Boeken zijn universeel dank zij hun lokale karakter. Dat uitgangspunt geldt in hoge mate voor een aantal recente romans van Curaçao.

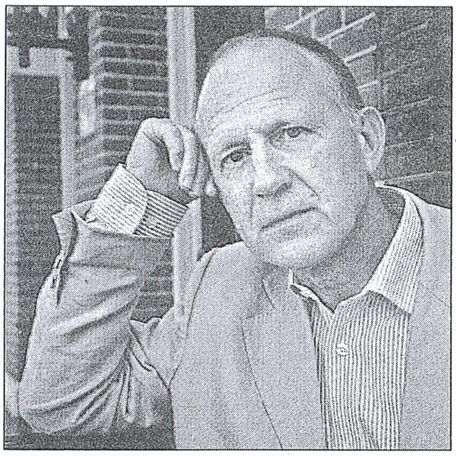

Tim Parks pleit voor literatuur die sterk op de eigen omgeving betrokken is. FOTO WWW.VN.NL

Door Wim Rutgers

De derde roman van Joseph Hart: 'Kruispunt' (2015) is sterk op het eiland betrokken met zijn scherpe tegenstellingen aan de vooravond van 10 oktober 2010. Via de opgevoerde personages krijgen lezers een caleidoscopisch beeld van het eiland dat met zijn inwoners voor scherpe politieke keuzes staat: onafhankelijk en autonoom zijn zonder inmenging van buitenaf (lees: Nederland) of samenwerken en met die samenwerking sterk te staan. De meningen zijn in het dagelijkse leven sterk verdeeld, zo ook via de opgevoerde personages in de roman.

Het voorkaft van 'Kruispunt' is in verband met dit thema betekenisvol: voetstappen van een keurige heer, die kan kiezen tussen een pijl naar links of naar rechts, met in het midden een groot vraagteken. Langs de randen van het voorkaft zijn de kleuren van de Curaçaose en de Nederlandse vlag afgebeeld. Welke richting dient er genomen te worden? Welke kant moet het op met het eiland?

Over het antwoord laat de verteller de lezer zelf kiezen door steeds dilemma's in te voeren. Maar tegelijkertijd wordt de lezer door die alwetende verteller met strakke hand gestuurd door de vragen omtrent de te nemen richting zodanig aan de personages te verbinden dat ze door de lezer instemmend of kritisch gelezen zullen worden.

Structuur

Aan de sociaaleconomische en politieke implicaties van 'Kruispunt' is al door anderen de nodige aandacht besteed. Daarom wil ik hier in mijn reactie de literaire aspecten van deze roman benadrukken. Ezra de Haan schreef in zijn reactie na een uitgebreide inhoudsanalyse over de 'listige opbouw' van het verhaal, maar er is meer dat aantoont dat de auteur de twee eerder verschenen romans 'Election Dance' (2006, in 2013 in het Nederlands vertaald als 'Verkiezingsdans') en 'The Yard' (2010) evenaart zo niet overtreft. Allereerst is er de zorgvuldige opbouw van het verhaal in drie ongeveer even lange delen (Curaçao - Nederland - Curaçao), die weer worden opgesplitst in respectievelijk 16, 13 en opnieuw 16 korte hoofdstukken. Zo'n strak schema vergt planning en discipline bij het schrijven.

Perspectiefwisselingen

De alwetende verteller houdt de lijnen strak en wisselt de hoofdpersonages voortdurend af, waarbij de hoofdpersonen elkaars antagonisten zijn, want tegenover Frensel staat Giovanni, tegenover politicus Dionato Sabana (Macho Nato) staat pastoor Alfredo Petrona, tegenover Fina staat Viola. Het verhaal is opgebouwd rond scherpe maatschappelijke en politieke tegenstellingen die beurtelings om aandacht van de lezer vragen. Wat de twee jeugdige hoofdpersonen Frensel en Giovanni gemeenschappelijk hebben is een problematische jeugd in disharmonische gezinnen vol geweld, seks en drugs. Daarbij staan drie urgente problemen centraal: gebrekkig en tekortschietend onderwijs, de afwezige vader in zo veel eenoudergezinnen en de verloedering van de achterstandswijken in schrijnende tegenstelling tot de rijke buurten op het eiland. De thematiek wordt aan de hand van twee jongeren en hun beider gezinnen verteld. Twee keer speelt de Santa Famia-kerk in Otrobanda een belangrijke rol in het leven van de hoofdpersoon. Religie is een steeds terugkerend motief. Een laatste perspectiefwisseling die ik wil noemen is de rol van de vrouw. 'Kruispunt' is aanvankelijk een boek, waarin mannen de vrouw misbruiken en minachten, maar waar aan het einde de vrouw mentaal de sterkste blijkt te zijn, als de moeder van Frensel, Fina, haar leven in eigen hand neemt.

Determinisme?

Op het eerste oog lijkt er een sterk deterministische tendens in het verhaal, want hoewel Fina, de moeder van Frensel, uit een goed nest komt, is ze totaal afgedwaald naar prostitutie en drugsverslaving, die ook haar moreel besef aantasten. Ook haar kinderen zullen haar slechte voorbeeld volgen in de drugshandel op het eiland en de prostitutie in Nederland. Frensel ontspoort compleet als een meedogenloze en gewetenloze killer als hij denkt te weinig gerespecteerd te worden. Niemand lijkt aan dit onverbiddelijke lot te ontsnappen, maar er is ook een andere kant van het verhaal. Ook Viola, de moeder van Giovanni, had een moei-

„Twee keer speelt de Santa Famia-kerk in Otrobanda een belangrijke rol in het leven van de hoofdpersoon. Religie is een steeds terugkerend motief." FOTO POPPYHOSTELCURACAO.COM

En dan de tegenstelli

Kruispunt (2015)

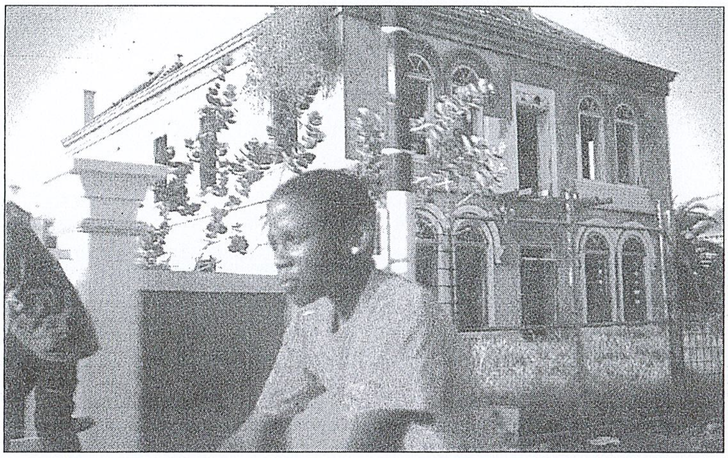
In het boek komt het probleem van de verloedering duidelijk naar voren.
FOTO VIMEO.COM

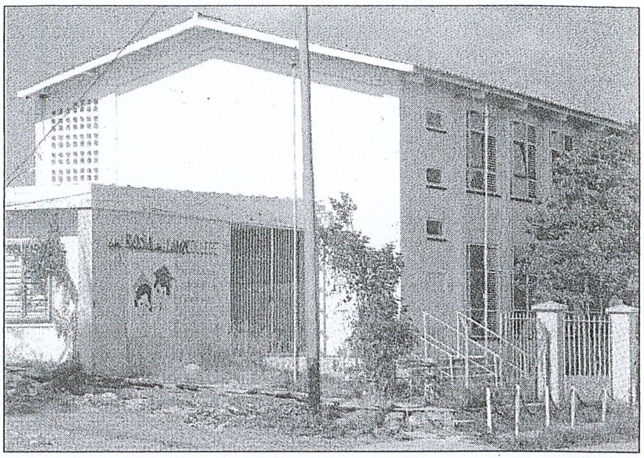
Ook het tekortschietend onderwijs is een belangrijk onderwerp in het boek van Hart.
FOTO USONA

lijke jeugd, maar zij heeft er zich bovenop gewerkt tot een redelijk bestaan, waarmee ze haar zoon alle kansen tot onderwijs en studie in Nederland biedt. Mensen hebben een keuze in hun leven, ook de gedepriveerde in een wereld van armoede en geweld opgegroeide. Niemand is kansloos in het leven, benadrukt het uiteindelijk toch positieve verhaal. Niemand is slaaf van zijn verleden. Er is hoop voor wie voldoende zelfrespect heeft, waarbij religie een belangrijke rol vervult.

Respect

Om dat begrip respect draait veel van de inhoud. Voortdurend respect van anderen eisen als je geen zelfrespect hebt werkt desastreus in het leven. Hier staan het harmoniemodel van pastoor Alfredo en het conflictmodel van volksmenner-politicus Macho Nato scherp tegenover elkaar. De roman bevat een scherpe analyse van een maatschappelijke tweedeling tussen arm en rijk, wat parallel loopt met kansloos en kansrijk. Er wordt heel wat afgeredeneerd in het verhaal dat naast de voortschrijdende handeling veel beschouwingen en vertellerscommentaar bevat. Hier worstelt de verteller met het dilemma om evenwicht te bewerkstelligen tussen diepgang en spanning in het verhaal. In de eerste twee delen overheerst het eerste, in het laatste deel het tweede. Naar het einde toe krijgt de handeling steeds meer het karakter van een spannend jongensboek. Dat leest wel lekker weg, een roman is per slot fictie, maar het doet tegelijkertijd afbreuk aan de grote mate van waarschijnlijkheid en betrouwbaarheid van de sociaal-maatschappelijke analyse in de eerste twee delen. Daar staat weer tegenover dat dit deel juist de uiteindelijk positieve boodschap van het verhaal benadrukt: niemand is kansloos en nooit is het te laat met volledig zelfrespect de juiste weg te kiezen. Dat doet moeder Fina, dat bewerkstelligt Frensel eveneens, al kost hem dat zijn leven.

Taal en stijl

De verteller maakt in het gecompliceerde verhaal uitbundig gebruik van beeldspraak en stijlverschijnselen als parallellie, contrast en spiegeling. Standpunten die door het ene personage worden verkondigd, worden vervolgens door het tegengestelde personage ontzenuwd. Bepaalde gebeurtenissen en personages krijgen extra reliëf door herhaling in het vervolg van het verhaal. Zo wordt de jonge vrouw Chola in het eerste romandeel gespiegeld met Yolande in het derde deel, die als vriendinnen van Frensel op hun beurt weer gespiegeld worden met Xiomara, de vriendin van Giovanni. De volstrekt tegengestelde levenshoudingen van Frensel en Giovanni worden aanvankelijk in gescheiden hoofdstukken verteld tot de levenslijnen elkaar in het tweede en derde deel raken. De tegenstelling tussen de pastoor en de politicus op Curaçao zetten zich in Nederland voort. Bepaalde gebeurtenissen en discussies worden gespiegeld in een later hoofdstuk. Zo refereert Macho Nato als politiek leider die zich van de Nederlandse dominantie op het eiland wil bevrijden enkele keren aan de vrijheidsheld Tula op 17 augustus 1795.

Dit soort opmerkingen zou de indruk kunnen wekken dat het verhaal wel erg schematisch is opgezet, maar nergens zijn deze stijlverschijnselen opdringerig aanwezig. Oog ervoor verdiept juist de inhoudelijke aspecten doordat ze het verhaal intensiveren. Daar dragen ook de cursief gedrukte gedachtespinsels van de personen toe bij. In de vorm van de 'innerlijke monoloog' maken we kennis met de persoonlijke dilemma's van de personen. De verteller betrekt de lezers zo voortdurend bij het verhaal, met name aan het einde van de hoofdstukken die óf een conclusie bevatten óf als een cliffhanger vooruitwijzen naar wat komen gaat. 'Kruispunt' is een hard boek dat misstanden klip en klaar benoemt, maar aan het slot ook een optimistisch boek dat perspectief op een open en positieve toekomst biedt. Een eiland als geheel én zijn individuele inwoners ontvangen respect als ze zichzelf respecteren. Joseph Hart heeft met 'Kruispunt' niet alleen een inhoudelijk rijke roman geschreven die tot veel maatschappelijke discussie kan leiden, maar heeft voor dat sociaal-politieke engagement ook een literaire vorm gekozen die de inhoud niet alleen verdiept maar ook op een hoger literair plan brengt. In de roman heeft uiteindelijk de literaire kwaliteit het laatste woord. Ook Tim Parks zou met 'Kruispunt' erg tevreden zijn.

Joseph Hart: Kruispunt
Haarlem: Uitgeverij In de Knipscheer
2015
333 pagina's
ISBN 978 90 6265 887 9

www.indeknipscheer.com

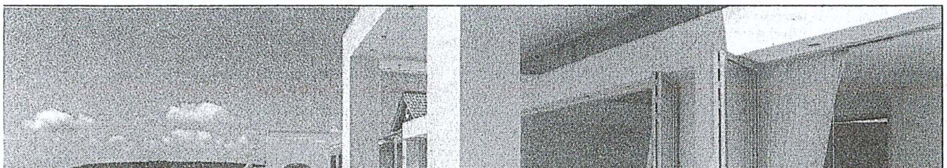
ıgen van rijk en arm, verloedering en luxe.
FOTO CARIBE-LUXE.NL

Nederlandstalige literatuur

Is de Nederlandstalige literatuur op Curaçao terug van weg geweest? Nadat het een tijdlang erg stil was na de grote vier Cola Debrot, Boeli van Leeuwen, Tip Marugg en Frank Martinus Arion, heeft zich een nieuwe in het Nederlands schrijvende generatie auteurs gepresenteerd met namen als Joseph Hart, Henry Toré, Erich Zielinski, Els Langenfeld, Hans Vaders, Bernadette Heiligers, Eric de Brabander en Ronny Lobo op het eiland zélf en Myra Römer en Walter Palm in Nederland.
En dat niet alleen kwantitatief maar ook kwalitatief.